

Др Татјана Брзуловић
Станисављевић
Др Драгана Столић

Ауторско право - ОСНОВНИ ПОЈМОВИ

2022.

О чему ћемо говорити

- ◆ Део први: основни појмови и закон
- ◆ Део други: онлајн окружење (лиценце)
- ◆ Део трећи: друштвене мреже и софтверска провера докумената
- ◆ Део четврти: закон о заштити података о личности

Право интелектуалне својине

1) АУТОРСКО ПРАВО И СРОДНА ПРАВА

а) ауторско право

- б) право интерпретатора
- в) право произвођача фонограма
- г) право произвођача видеограма
- д) право произвођача емисије
- ђ) право произвођача базе података
- е) право првог издавача слободног дела
- ж) право издавача штампаних издања за посебну накнаду

◆ **Чим настане у одређеној форми, ауторско дело ужива ауторскоправну заштиту**

2) ПРАВО ИНДУСТРИЈСКЕ СВОЈИНЕ

- а) патентно право
- б) право жига
- в) право заштите ознаке географског порекла
- г) право заштите индустријског дизајна
- д) право заштите топографије интегрисаног кола
- ђ) право заштите биљне сорте
- е) право сузбијања нелојалне конкуренције
- ж) пословна тајна

- **Поступак признавања код надлежног управног органа (Завод за интелектуалну својину)**

Да ли дело мора да буде регистровано да би било заштићено?

Е - ПРИЈАВА

Права интелектуалне својине

- Патенти
- Жигови
- Дизајн
- Ознаке географског порекла
- Топографије полупроводничких производа
- Ауторско право и сродна права
 - Прописи
 - Евидентирање и депоновање
 - Колективно остваривање
 - Оптички дискови
 - Таксе

Вести

Почетна > Права интелектуалне својине > Ауторско право и сродна права > Евидентирање и депоновање

Евидентирање и депоновање

(Изаберите област која Вас интересује)

- Опште информације
- Најчешћа питања
- Обрасци и упутства
- Претрага евиденције депонованих ауторских и сродних права

3. Да ли је депоновање обавезно?

Депоновање није обавезно. Депоновање је међутим пожељно јер гарантује већи степен правне сигурности аутора или носиоца ауторског, односно сродних права. Депоновањем ауторског дела показује се озбиљност и приврженост аутора да штити своје интересе и да, уколико дође до судског спора, лакше докаже своја права над делом.

Едукативно
Информативни
Центар

Претраживање
патената

Претраживање
жигова

Претраживање
индустријских
дизајна

Претраживање
ознака географског
порекла

Оптички дискови

Гласник
интелектуалне
својине

Електронска
издања

Услуге

Шта је ауторско дело?

- ◆ Ауторско дело је **оригинална** духовна творевина аутора, **изражена у одређеној форми**, без обзира на његову уметничку, научну или другу вредност, његову намену, величину, садржину и начин испољавања, као и допуштеност јавног саопштавања његове садржине. (ЗАСП. 2)
- ◆ **Оригиналност и постојање форме** у којој је испољено, два су основна елемента сваког ауторског дела.
- ◆ Потребан степен оригиналности који је довољан да би дело било сматрано ауторским, процењује се у сваком конкретном случају
- ◆ Ауторскоправни заштиту имају и: делови дела, незавршена дела, наслов дела! (ЗАСП, чл. 3)

Према ЗАСП-у (чл. 2), ауторским делом СМАТРАЈУ СЕ, нарочито:

- 1) писана дела
- 2) говорна дела (предавања, говори, беседе и др.);
- 3) драмска, драмско-музичка, кореографска и пантомимска дела, као и дела која потичу из фолклора;
- 4) музичка дела, са речима или без речи;
- 5) филмска дела (кинематографска и телевизијска дела);
- 6) дела ликовне уметности (слике, цртежи, скице, графике, скулптуре и др.);
- 7) дела архитектуре, примењене уметности и индустријског обликовања;
- 8) картографска дела (географске и топографске карте);
- 9) планови, скице, макете и фотографије;
- 10) позоришна режија.

Ауторско дело (чл. 4, 5 и 7)

◆ Статус ауторског дела:

- **необјављено**
- **објављено**
- **издато**

◆ Врсте дела:

- **изворна**
- **прераде**
- **збирке**

Врста дела директно утиче на обим овлашћења; подразумева обавезу прибављања дозволе како од носиоца ауторског права на делу прераде односно збирке, тако и од носиоца права на изворном делу или делима

Шта није обухваћено ауторскоправном заштитом?

- ◆ **...опште идеје, поступци, методе рада, или математички концепти као такви, као и начела, принципи и упутства који су садржани у ауторском делу.**
- ◆ Не сматрају се ауторским делом: 1) закони, подзаконски акти и други прописи; 2) службени материјали државних органа и органа који обављају јавну функцију; 3) службени преводи прописа и службених материјала државних органа и органа који обављају јавну функцију; 4) поднесци и други акти у управном или судском поступку.
- ◆ **Истраживачки подаци?**

Ко може бити аутор?

- Аутор је **УВЕК** физичко лице које је створило ауторско дело.
- На делима која су објављена требало би истаћи обавештење о о ауторском праву.
- *„Copyright © 2016 [Ime autora]. All Rights Reserved/Sva prava zaštićena.“*
- Да би остварио ауторско-правну заштиту аутор не мора користити своје лично име, већ по свом избору дело може означити и псеудонимом или одлучити да га не обележи.

Аутор и носилац ауторског права

- ◆ Лице које није аутор, а које је стекло нека овлашћења, назива се **носиоцем ауторског права**.
 - ◆ Носилац ауторског права може бити физичко или правно лице.
- Носиоци ауторског права су:
- **аутор (изворни)**
 - **друга лица (деривативни)**

Коаутор (чл. 10)

- ◆ **Коаутори:** више аутора који су *вољно* учествовали у стварању дела. Подразумева *стваралачку сарадњу* и *недељивост* стварачког доприноса.
 - **Није коаутор:** лице које је пружио организациону, техничку, финансијску помоћ, које је дало подстрек или идеју
 - Доприноси појединих коаутора не могу постојати самостално, већ само као део целине
 - Доприноси припадају истој области стваралаштва

Садржина ауторских права

Овлашћења:

- ◆ **Личноправна** – заштита моралних права аутора
- ◆ **Имовинскоправна** – заштита ауторових материјалних интереса

Личноправна овлашћења

1) Овлашћење за признање ауторства (право патернитета) – (ЗАСП, чл. 14)

Основ за супротстављање плагијаризму

2) Овлашћење на назначење имена аутора – да се име назначи на сваком примерку дела (ЗАСП, чл. 15)

3) Овлашћење на објављивање дела – аутор је овлашћен да објави, односно да забрани другима да објаве дело (ЗАСП, чл. 16)

4) Овлашћење на заштиту интегритета дела – заштита „истоветности дела приликом сваког облика његовог јавног саопштавања (испољавања)“ (Марковић, Поповић, стр. 58) (ЗАСП, чл. 17)

5) Овлашћење на супротстављање недостојном коришћењу дела (ЗАСП, чл. 18)

Имовинскоправна овлашћења

1) Овлашћење на умножавање дела – бележење на телесни носач, односно производња примерака дела;
Постављање дела на интернет (upload, download), као и сам приступ делу (browse) због краткотрајног бележења дела на радну меморију рачунара односно сервера

(ЗАСП, чл. 20)

2) Овлашћење на стављање примерака у промет

3) Овлашћење на давање примерака дела у закуп и на послугу

Имовинскоправна овлашћења се могу **наследити** или **уступити** (уговор – ауторски уговор, издавачки уговор и др.).
Уступање може бити **искључиво** или **неискључиво**. (ЗАСП чл. 19-25)

Трајање ауторских права

- ◆ **Личноправна овлашћења – трајна**

- По истеку рока трајања имовинскоправних овлашћења: брига о заштита моралних права прелази са наследника на удружења аутора и институције из области културе, науке и уметности

- **Свако лице има право да штити морална права аутора!**

(ЗАСП, чл. 102-107)

- ◆ Имовинскоправна овлашћења: живот аутора и 70 година од смрти аутора или коаутора који је последњи умро

- ◆ Анонимна дела: 70 година од објављивања

(1. јануар оне године која следи за годином у којој је навршено 70 година)

Трајање ауторских права

- По истеку одређених броја година ауторско дело прелази у **јавно власништво**.
- ◆ Могућност умножавања дела чији су аутори умрли до краја 1953. године
 - Изменама Закон о ауторском и сродним правима из 2004. продужено са 50 на 70 година.

Ограничења ауторског права

- **Суспензија:** укидају се искључива имовинскоправна овлашћења;
- **Без дозволе аутора или његовог правног следбеника и без плаћања накнаде може се умножавати, односно јавно саопштавати ауторско дело у случајевима као што су:**
 - ◆ Спровођење судског поступка
 - ◆ Јавно информисање о текућем догађају
 - ◆ **Настава, испит, лично усавршавање**
 - ◆ **Личне потребе; цело дело само ако је тираж исцрпљен дуже од две године**
 - ◆ **Цитирање, под условом да се наведе име аутора, назив дела и место где је дело објављено**

(ЗАСП, чл. 42-54)

- **Дозвољено је без дозволе аутора и без плаћања ауторске накнаде за некомерцијалне сврхе **наставе**:**
 - 1) **јавно извођење или представљање објављених дела у облику непосредног поучавања **на настави**;**
 - 2) **јавно извођење или представљање објављених дела **на школским приредбама**, под условом да интерпретатори не приме накнаду за своје извођење и да се не наплаћују улазнице;**
 - 3) **јавно саопштавање емитованих школских емисија путем техничких уређаја унутар образовне установе. (чл. 44)**

- **Дозвољено је без дозволе аутора и без плаћања ауторске накнаде умножавање дела од стране јавних библиотека, образовних установа, музеја и архива, само за сопствене архивске потребе, ако се дело умножава из сопственог примерка и ако таквим умножавањем ове институције немају намеру да остваре непосредну или посредну имовинску корист. (Чл. 45)**

Члан 54

За потребе особа са инвалидитетом, дозвољено је без дозволе аутора и без плаћања ауторске накнаде, умножавање и стављање у промет ауторског дела, ако то дело не постоји у траженом облику, ако је његова употреба у директној вези са инвалидитетом тих особа и у обиму који захтева одређена врста инвалидитета и ако то умножавање и стављање у промет није учињено ради остваривања посредне или непосредне имовинске користи.

Уговор

- **Уступање** а не пренос имовинскоправних овлашћења; лице коме је уговором уступљено неко овлашћење назива се *стицалац*
 - Право стицаоца се дефинише / ограничава предметно, временски и просторно
 - Искључиво или неискључиво (ЗАСП, чл. 62)

Најчешће: **ауторски уговор** или **уговор о лиценци**; препуштено „аутономији воље“ уговорних страна; законске одредбе се примењују ако нема уговорне одредбе.

Ауторски уговор

У писаном облику

- Уколико није јасно који је обим облашћења који се уступа, сматра се да је уступљено мање овлашћења (у корист аутора)
- Право аутора на ревизију уговора о висини хонорара
- Право аутора на раскид уговора због промењених схватања аутора (право покајања) због околности које није узроковао корисник дела
- **Ништавне одредбе о уступању права на сва будућа дела и за непознате облике коришћења (ЗАСП, чл. 64)**

Додатак – стандардизовани уговори за уступање права у онлајн окружењу

- **Creative Commons**

- Извори у отвореном приступу

 - Докторске дисертације од 2012.

 - Википедија

Право аутора на накнаду за давање на послугу (Чл. 40)

- ◆ У случају давања **на послугу** оригинала или умножених примерака ауторских дела, од стране **јавних библиотека**, односно других институција намењених јавности којима је то делатност, аутор има право на правичну накнаду.
- ◆ Одредбе ст. 1. и 2. овог члана не примењују се приликом давања на послугу:
- ◆ 1) оригинала или умножених примерака библиотечког материјала у националним библиотекама, библиотекама јавних образовних институција и јавним специјализованим библиотекама;
- ◆ (...)
- ◆ **Право из става 1. овог члана може се остварити само преко организације за колективно остваривање ауторског и сродних права.**

Важеће дозволе за колективно остваривање права

Колективно остваривање ауторског и сродних права

Важеће дозволе за колективно остваривање права

Издавање, односно обнова дозволе за колективно остваривање ауторског и сродних права

Надзор над радом организација

Утврђени текст решења о издавању, односно продужењу важења дозволе за колективно остваривање ауторског и сродних права

1. ["СОКОЈ"](#) – Организација музичких аутора Србије
2. ["ОФПС"](#) – Организација произвођача фонограма Србије
3. ["ПИ"](#) – Организација за колективно остваривање права интерпретатора
4. ["ОФА"](#) – Организација фотографских аутора, Београд
5. ["ООРП"](#) – Организација за остваривање репрографских права
6. ["УФУС АФА ЗАШТИТА"](#) – Организација филмских аутора Србије
7. ["ГОС"](#) – Глумачка организација Србије

← Назад на Ауторско и сродна права

Издавање, односно обнова дозволе за колективно остваривање ауторског и

Шта је ООРП и зашто постоји?

<https://oorp.rs/>

ООРП је скраћеница за Организацију за остваривање репрографских права у Србији. Сврха постојања ООРП јесте остваривање колективних ауторских права, а власници тих ауторских права су књижевници, преводиоци, издавачи. Плаћајући ауторска права увозници техничких уређаја којима се могу умножавати ауторска дела издата у штампаној форми и они који врше услуге фотокопирања помажу опстанак писаца, преводаца, издавача, укратко, омогућавају опстанак књиге у Србији. Тарифа по којој се колективна ауторска права плаћају није никакав намет или порез, то је праведна надокнада за употребу ауторских права писаца, преводаца, издавача, баш као што та иста права плаћате купујући биоскопску карту или улазницу за фудбалску утакмицу.

ООРП – брига друштвене заједнице за књигу

Ауторско дело створено у радном односу

- ◆ Дело створено током трајања радног односа и као део радних обавеза
- ◆ Послодавац је носилац искључивих имовинских права 5 година (за рачунарске програме – трајно); коришћење дела мора да буде остварено само у оквиру сопствене делатности
- ◆ После периода од 5 година, аутор има сва овлашћења; у оквиру тог рока може да стави у промет примерке дела ако објављује сабрана дела
- ◆ Аутор има право на посебну накнаду (висина се утврђује општим актом или уговором о раду)

(ЗАСП, чл. 98-101)

Недостатак:

Дела недоступног титулара ауторског права

- ◆ Дела која су још увек под ауторскоправном заштитом (нису у јавном домену), али се не може се утврдити ко је носилац имовинскоправних овлашћења (енг. *Orphan works*)
- ◆ Актуелно: дигитализација културне и научне баштине
- ◆ Директива ЕУ (Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works): још није примењена код нас; дела за која знамо да су још увек под ауторскоправном заштитом не можемо умножавати или јавно саопштавати

Литература

- Закон о ауторском и сродним правима, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011 и 119/2012.
http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_autorskom_i_srodnim_pravima.html (приступљено 11.04.2022)
- Марковић, Слободан М., Поповић, Душан В: Право интелектуалне својине, 2. изд., Београд, Правни факултет Универзитета, Центар за издаваштво и информисање, Досије студио, 2014.
- ◆ Поповић, Д. (2013). Дигитализација ауторских дела и приступ делима недоступног титулара ауторског права. *Право и привреда*, 50, 4-6, 726–743.
- ◆ Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works (text with EEA relevance), Official journal of the European Union, 27.10.2012, L299/5 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0028> (приступљено 11. 04.

brzulovic@unilib.rs

stolic@unilib.rs

